

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

De wijnstok en de vijgeboom

„Te dien dage, luidt het woord van de HERE der heerscharen, zult gij elkander nodigen onder de wijnstok en de vijgeboom”

(Zacharia 3 : 10)

Als het gaat om de toekomst, zullen veel christenen nog wel zeggen, dat ze zich niet aan voorspellingen wagen, maar hooguit dromen van een goede toekomst. Sommigen zeggen daarbij, dat de toekomst in Gods hand is, maar anderen halen alleen maar de schouders op. Zacharia heeft in hfdst. 3 : 1-10 een visioen over de toekomst; hij heeft, wat je noemt, visie op de toekomst. Zo'n visioen is niet een droom, zoals wij die kennen, een droom, die bedriegt, maar het is een ware droom, een door God gegeven gezicht op dingen, die Hij wil laten zien en horen.

Hogepriester en Satan

Zacharia ziet de hogepriester - die te kijk stond in de hemel. Door Satan te kijk gezet. En Satan heeft nog gelijk ook: de vuile klederen van de hogepriester zijn een teken van zijn schuld en zonden. Van top tot teen is de hogepriester zondaar, en „dat wil dan het contact in stand houden tussen God en mens”, zo luidt ongeveer de duivelse aanklacht. Satan haakt in op de situatie van Israëls zonden van vóór, van tijdens en van na de ballingschap. Ook nu, na de terugkeer is bij priesterschap en volk nog niet alles in orde. En Satan weet dat. Satan kon toen kennelijk nog in de hemel komen (verg. het begin van het boek Job). Hij klaagt dus aan en die aanklacht lijkt terecht. Staande aan de rechterhand van de aangeklaagde uit Satan zijn beschuldiging, die zo op het oog (een) waarheid bevat: Ja, Satan heeft gelijk... totdat God zelf de hogepriester een complete gedaanteverwisseling doet ondergaan: Vuile kleren worden verwisseld voor feestkleren en dan straalt en schittert alles aan die zondige hogepriester. Satan spreekt niet over en heeft niet terug van Gods ware liefde, waarin God zelf hem bestraft: Hij blijft bij Zijn verkiezing en als Satan daar wat van te zeggen heeft, zal het oordeel van God hem treffen.

DOOR R. BRANDS MIDDELBURG

Maar ook de Engel des Heren mengt zich in het debat. Hij geeft de engelen, die vóór Hem stonden het bevel om de hogepriester de vuile kleren uit te trekken en Hij zegt daarbij: „Zie, Ik neem uw ongerechtigheden van u weg”. Dit messiaans profetisch visioen zien wij dan vervuld in Jezus Christus, die deze woorden heeft waargemaakt en in plaats van Zijn volk de vuile kleren van zonde en schuld is gaan dragen om zo de Zijnen te reinigen van hun zonden.

Gebod en heerlijkheid

Tenslotte ontvangt Jozua, de hogepriester, dan nog het gebod om uit dankbaarheid voor Gods genade het voortaan anders te gaan doen. Dit gebod is dus geen voorwaarde voor Gods genade, maar het moet het noodzakelijk gevolg van Gods verkiezende liefde zijn: Waar God de ongerechtigheid weg doet, zal de toekomst open gaan, zal er ook een totaal andere verhouding tussen mensen ontstaan. In die woorden „elkaar nodigen onder de wijnstok en de vijgeboom” krijgen we als het ware een kijkje in de tuin

van de messiaanse heerlijkheid. Voor de eerste hoorders zit hierin een omkijken naar de tijd van vrede en welvaart en voorspoed onder de regering van koning Salomo, maar ook een vooruitkijken: die tijd komt terug, maar dan veel grootser en echter dan voorheen. En die woorden bepalen ons er bij, dat de toekomst van de Heer zich niet alleen op een hemels nivo zal afspelen maar ook op een aards nivo. Wat dat betreft lezen we de bijbel misschien wel eens wat te eenzijdig; maar de bijbel spreekt niet alleen over een nieuwe hemel, maar ook over een nieuwe aarde. We moeten niet alleen maar vragen: „hoe zal het straks in de hemel zijn?”, want de bijbel is vol - letterlijk en figuurlijk - van een nieuwe aarde. Nu weet iedereen vandaag wel, dat er - menselijkerwijs - weinig goeds meer te verwachten is voor onze aarde. Mensen vrezen vaak het ergste. Maar de gemeente van Christus mag zich door een dergelijk pessimisme niet laten meeslepen en niet in eenzijdigheid zeggen: „Hier beneden is het niet”. De profetie van Zacharia geeft de aarde niet prijs, want God zelf geeft de aarde niet prijs. Daarom mogen wij een nieuwe, weer bewoonbare aarde verwachten. Onze wereld is weliswaar haast onbewoonbaar geworden. Maar zoals sommige huizen onbewoonbaar geworden zijn door verwaarlozing door de bewoners, zo zouden we ook van deze aarde kunnen zeggen, dat wij, mensen, zelf de schuld zijn van die onbewoonbaarheid, waardoor de aarde kreunt onder een vloek, maar het is een duivelse leugen te zeggen, dat dat zo zal blijven: God immers bereidt Zijn Rijk en Christus is onderweg naar de aarde, die Hij niet prijs geeft.

Niet van, wel vóór de aarde

Maar laten we ons niet vergissen: dat Rijk van God is wel

Inhoud

- 281 Ds R. Brands,
De wijnstok en de vijgeboom
- 282 Drs H. de Jong,
Evangelie-prediking
aan de joden (3)
- 283 W. J. Moggré, huisarts,
Hulp aan huis (Diakonale
Conferentie 2-11-'85)
- 284 Ds W. L. Kurpershoek,
Een onvergetelijk ogenblik (2)
- 285 D. W. L. Milo,
Sancties
- 286 M. de Jonge,
Boekbespreking

vóór, maar niet van de aarde. Dat wordt in het visioen van Zacharia duidelijk uit het feit, dat de mens daar niets doet, maar God alles. Hij vaagt op één dag alle ongerechtigheid weg: alle viezigheid, alle gemeenheid, alle bruutheid, alle lafheid, alle haat. Zo baant Hij de weg naar de nieuwe aarde, naar de wijnstok en de vijgeboom, waaronder mensen elkaar uitnodigen. Dat is, pas ná Gods werk, de menselijke aktiviteit. Dan roepen mensen elkaar, nodigen elkaar uit, hebben aandacht voor elkaar. Maar Gods werk is het, de aarde te vernieuwen. Zijn vergevende liefde baant de weg naar het volkomen heil. En het is goed daar bij stil te staan. De vragen van schuld en vergeving mogen we niet voorbijgaan in een tijd, waarin andere problemen zich vermenigvuldigen. En het zijn geen vragen, die we in een boeiende discussie kunnen bespreken, met het afwegen van vóór en tegen, nee, het zijn levensvragen: We moeten er voor vechten schuld te bekennen en God te erkennen in Zijn vergevende liefde, waarin Hij Zijn aarde redt op één dag: op Zijn dag! Eens en voor altijd.

Evangelie-prediking aan de joden (3)

(een boekbespreking)

Wij hebben nu wel de tekst van Mattheüs 27 : 25 zo goed mogelijk uitgelegd en de betekenis ervan duidelijk vastgesteld, maar — zo kun je tegenwoordig vaak horen zeggen — je moet daarnaast toch ook letten op de uitwerking die het evangelie met het doorgeven van deze roep van de joden voor Pilatus alle eeuwen door op christenen gehad heeft. Heeft deze tekst niet een bloedige weg door de geschiedenis afgelegd? En moet je vanuit dit effect niet de vraag stellen of de tekst misschien ook minder gevaarlijk uitgelegd zou kunnen worden? Ben je als uitlegger niet mede-verantwoordelijk voor de 'werking' die een bepaald Schriftwoord gehad heeft en nog heeft? Op deze vragen willen we in dit artikel ingaan. We verliezen daarbij ons onderwerp 'Evangelie-prediking aan de joden' niet uit het oog, want genoemde uitwerking heeft alles te maken met onze vrijmoedigheid om aan het joodse volk de Goede Boodschap voor te houden. Wie zou dat eigenlijk nog durven na al dat bloed dat over de joden en hun kinderen gekomen is?

Tot op zekere hoogte zou ik de gestelde vraag positief willen beantwoorden. Inderdaad kun je als uitlegger van de Schrift wel eens wat doen als je ziet dat een tekst hardnekkig wordt misbruikt. Zo geloof ik dat de geschiedenis alle aanleiding geeft om nadrukkelijk op de betekenis van dat woordje 'bloed' in de kreet 'zijn bloed kome over ons en onze kinderen' in te gaan. Primitief denken gaat gemakkelijk aan de figuurlijke betekenis van de uitdrukking voorbij en wil dan bloed zien. Jezus' bloed of joden-bloed, dat maakt niet uit, men ruikt bloed. De Schrift-uitlegger zou hiertegenover kunnen wijzen op een tekst als Handelingen 18 : 6, waar Paulus tot de ongelovig gebleken joden zegt: „Uw bloed zij op uw hoofd; ik ben er rein van, voortaan zal ik mij tot de heidenen wenden”, — een woord waaruit je onmogelijk een aansporing tot geweld of een vrijbrief tot moord kunt opmaken. De oude bijbeltaal vergt uitleg en de katechese moet die geven.

Zo behoort inderdaad de exegese de werkingsgeschiedenis van een tekst te volgen om optredende misverstanden te bestrijden en zo mogelijk ook te voorkomen. Toch moeten we ons realiseren dat we met de vraag naar het effect van een bijbeltekst het werkterrein van de Heilige Geest betreden. Het gaat van Hem uit dat het woord van het evangelie „voor dezen een doodslucht ten dode, voor genen een levensgeur ten leven” is (zie 2 Korintheërs 2 : 16). Wij kunnen dus niet voorkomen dat een tekst schade doet.

DOOR H. DE JONG AMSTERDAM

De oorzaak daarvan ligt niet in het bijbelwoord maar in de boosheid des harten bij de hoorder. Het is ermee als met de zon. Zoals de zonnewarmte in de lente het ijs in de sloot doet ontdooien maar tegelijk het ingevroren kattenkadaver tot ontbinding en verrotting brengt, zo is de werking van het ene en goede Woord van God tweeledig. Het feit dat de hele geschiedenis door zogenaamde christenen en anderen in het woord van Mattheüs een vrijbrief meenden te vinden om joden te vervolgen, pleit op geen enkele wijze tegen het evangelie. Als dat het geval zou zijn, dan kunnen we nog rare beschuldigingen tegemoet zien. Straks staat er nog iemand op die zegt dat Willibrord en de zijnen vanwege hun verspreiding van het evangelie van de Heilige Naam verantwoordelijk zijn voor het afschuwelijke gevloek in onze samenleving.

Dr Schoon voert op pg. 115 e.v. van 'De zaak Goeree' enige voorbeelden op van preken over Mattheüs 27 : 25. Afschrikwekkende voorbeelden van gereformeerde preken waarvan hij zegt: zo kan het niet (langer). Deze soort van prediking heeft zijns inziens het antisemitisme in de hand gewerkt. Hij heeft mij niet overtuigd. Laat ik de omgekeerde stelling eens wagen: sinds en omdat ons volk niet meer onder zulke preken zit, krijgt het antisemitisme

hier steeds meer kansen. Sinds en omdat de mensen de kerkdienst hebben ingeruild voor het stadion-bezoek zijn op onze straten kreten te horen als: wij gaan op joden-jacht! Het gedrag van de F.C.-Den Haag-supporters onlangs in Amsterdam zie ik als een illustratie bij mijn al eens eerder geponeerde stelling dat het antisemitisme een vrucht van de sekularisatie is. Zeker, het antijudaïsme, het afwijzen van de joodse heilsweg, die is van evangelie en kerk, maar de overgang van antijudaïsme naar antisemitisme is even groot als die van geloof naar ongelooft. In de kerk, of liever: onder het evangelie, is de kritiek op het jodendom het diepst. Maar tegelijk: nergens is de bestrijding van de jodenhaat groter. Of, zoals een paus uit de Middeleeuwen het zei: Israël is de Kaïn van de broedermoord, maar denk erom, Kaïn droeg een teken: ieder die hem doodde zou zevenvoudig boeten. Van alle vijanden die de joden hebben kunnen zij nog het best te maken hebben met de ware kerk van Jezus Christus. Dat is tijdens de Tweede Wereldoorlog wel gebleken in de kerken wier prediking dr Schoon aan de kaak stelt.

Maar hier raken we aan de tegenwoordige geschiedschrijving terzake van de verhouding tussen de kerk en de joden. Het is bon ton geworden, daar voor wat de kerk betreft een 'chronique scandaleuse' van te maken. Ik denk hier aan de boeken van dr Hans Jansen, 'Christelijke Theologie na Auschwitz', I en II. Deze auteur doet mij denken aan een figuur uit de kerkgeschiedenis, namelijk Johann Andreas Eisenmenger (1654-1704), een professor in oosterse talen te Heidelberg. Deze meneer schreef een boek 'Entdecktes Judentum...' (ontmaskerd jodendom), waarin hij middels een eenzijdige selectie van Talmud-citaten een karikatuurbeeld van het joodse geloof op het papier zette. De man bedoelde het goed, had de bekering van de joden op het oog, maar hanteerde toch een onjuiste methode. Welnu, dr Jansen doet hetzelfde maar dan in het omgekeerde. Zijn boeken zouden 'Entdecktes Christentum...' kunnen heten. Een veelheid van belastend materiaal wordt aangesleept om de hoofdstelling van de beide boeken te bewijzen dat de kerken het zijn geweest die in een lange geschiedenis het hout voor de grote brandstapel van 'holocaust' hebben aangedragen.

Is het dan niet waar wat hij schrijft? Dat zou ik niet durven

beweren. Ik denk dat hij op die manier nog wel een paar boeken vol zou kunnen krijgen. Maar ik zou de andere kant wel eens willen horen van al die conflicten tussen de kerk en de joden die hij opvoert. Wie waren dan (om een voorbeeld te noemen) die joden tegen wie Chrysostomos in zijn preken zo uitvoer? Waren dat allemaal van zulke lekkere jongens? Ik krijg de indruk dat de christenen in het verleden vaak gevallen zijn over de buitengewone trots waarmee de synagoge nee zei tegen het evangelie. De joods-religieuze trots. Zou die misschien een verklaring kunnen bieden voor veel harde woorden en strenge maatregelen van christelijke kant? Moest de christelijke kudde misschien tegen dit geestelijke gevaar beschermd worden?

Maar als je vandaag zulke dingen zegt en het voor de christenen probeert op te nemen, kun je regelrecht naar je hoofd krijgen: o, en zou dus volgens jou die vermeende trots van de joden de verschrikking van de holocaust rechtvaardigen? Daar blijkt dan uit dat de hele geschiedschrijving op dit punt onder de druk van 'Auschwitz' staat. Wie maar even ingaat tegen de gangbare trend in dezen wordt onmiddellijk neergemept met het ontzettende gegeven van 'de zes miljoen'. 'Theologie na Auschwitz' noemt men dat. Ik moet zeggen dat ik daar geen heil van verwacht. Hier wordt de verhouding tussen christenen en joden ook niet beter van. Tijdelijk zullen christenen door deze manier van historische beschrijving geïntimideerd worden, maar het zal niet lang duren of ze zullen daar vanuit een diepe gekwetstheid op reageren. Heel die onbewezen en infame gelijkstelling van antijudaïsme en antisemitisme moet van de baan. Je kunt echte volgelingen van Jezus Christus niet dieper beledigen dan door te zeggen dat ze eigenlijk, eigenlijk verantwoordelijk zijn voor de moord op het joodse volk. Ik weet dat er antisemitisme in de kerkgeschiedenis is geweest. Maar ik weet ook dat als je over de kerk oordeelt, je altijd onderscheid moet maken tussen ware kerk en valse kerk, ware christenen en valse christenen, nieuwe mens en oude mens. Dat is niet een gemakkelijke sprong onder de verantwoordelijkheid uit. Waar het mij om gaat is dat wij met onze geschiedschrijving de Heilige Geest niet mogen bedroeven. Om zijntwil zijn wij gehouden de kerk niet vanuit het kaf maar vanuit het koren te

beschrijven. Dus, als het waar is dat wij het huidige jodendom niet altijd mogen benaderen vanuit het doodvonnis over Jezus - en dat is waar; God zelf pint hen daar niet op vast (zie het vorige artikel) - dan is het even of nog meer waar dat 'Auschwitz' en de christelijke kerk er zeer duidelijk twee zijn.

Wanneer derhalve de kerk van vandaag aansluiting zoekt bij de zuivere lijn die door de geschiedenis loopt, behoeft zij zich niet te laten afnemen, de boodschap van het heil ook aan onze joodse broeders en zusters te brengen.

(wordt vervolgd)

Hulp aan huis

Diakonale Conferentie 2 november 1985

Meneer de Voorzitter, Dames (tot mijn genoegen) en Heren.

Vooraf wilde ik u zeggen, dat in de aankondiging van deze vergadering, die u ontving, achter mijn naam staat: Bestuurslid van de u allen welbekende Stichting voor Jeugdzorg en Maatschappelijk Werk, die u allen hopelijk zeer ter harte gaat en die u zojuist aan het woord hebt gehoord en gezien. Dat is feitelijk wel waar, maar wat ik ga zeggen, is beslist niet namens de Stichting maar volledig voor mijn eigen rekening, of, als je het deftig wil zeggen: à titre personnel. Zo is het me ook gevraagd. Om vanuit mijn werk dat immers veelzins bestaat uit „hulp aan huis” hier iets te zeggen waar we met elkaar mogelijk wat verder mee kunnen komen op onze weg van elke dag. Een weg die, als het goed is, immers naar „Het Leven” voert. Ik wilde dit toch graag zeggen voor ik aan het eigenlijke verhaal begin om verwarring te voorkomen.

Op de boekenplank boven mijn buro staat een boekje, het is maar dun, dat als titel heeft: „Geef nooit raad”. Het is wat curieus, maar het boekje staat stikvol raadgevingen. En toch is het, dunkt mij een verstandige titel. Daar wou ik het als eerste verder even hebben. Als u me dat toestaat tenminste, en wel aan de hand van een voorbeeld. Aan een goede vriend en collega van me, werd door een bejaard echtpaar gevraagd, wat hij er van dacht als ze in een bejaarden, cq. verzorgingshuis zouden gaan. Dat werd hun door de kinderen n.l. erg aangeraden. Hem werd raad gevraagd en hij gaf die raad. Hij somde allerlei voordelen op van zo'n huis en hij vond het ook wel verstandig als ze die stap zouden nemen. En zo gebeurde het dus ook, maar, u raadt het al: na een ½ jaar waren deze mensen diep ongelukkig in het tehuis en ze hebben hemel en aarde bewogen om weer „op hun eigen te zijn” zoals we dat noemen. De goede raad, echt naar eer en geweten gegeven, pakte falikant verkeerd uit. De mensen waren daarom diep ongelukkig omdat het niet hun eigen besluit was, hun eigen keuze, maar het was hun via allerlei goede raad opgedrongen.

Het is slechts een voorbeeld, maar wel reëel. Ook mij wordt

DOOR W. J. MOGGRE HILVERSUM

een dergelijke vraag en andere vergelijkbare vragen nog al eens gesteld. En ook u zult dit soort vragen, zo in de geest van: Wat vindt u ervan?, wel eens te horen krijgen. Het zijn nog niet eens de moeilijkste vragen die u krijgt, maar toch zou ik u willen zeggen: Hoedt u voor een te gemakkelijk gegeven raad. Probeer daarentegen met de vraagstellers, de broeders en/of zusters, samen zover te komen dat zij zelf tot een besluit kunnen komen, dat ze na alles overwogen te hebben, zelf kunnen kiezen. Dan is het hun **eigen** keuze, hun **eigen** overtuiging en dan doen ze het niet omdat Jantje of Pietje het zei, of misschien wel de diaken, dat ze het maar moesten doen. Niet wat ik zeg of vind of wil, is van belang, maar wat ze **zelf** willen, dat geeft de doorslag, na voor en tegen goed te hebben overwogen. En bij dat overwegen kunt U hen helpen. Dan zullen ze ook voor die keuze moeten staan.

Om nu nog eens op het voorbeeld van het begin terug te komen: probeer er eens achter

te komen wat de beweegredenen van de kinderen waren om de ouders „verzorgd” te willen zien. Het kunnen heel plausible redenen zijn maar het kan ook zijn dat de kinderen het alleen maar lastig vinden om steeds voor de ouders te moeten opdraven, of zoals: je kunt haast niet op vakantie of nog honderd en een andere redenen zijn te bedenken. Maar weer zeg ik dan: wat willen de ouders zelf? Probeer daar achter te komen. Dat lijkt meer tijd te kosten dan een simpele (nou ja, simpele) raadgeving die soms oh, zo verkeerd uit kan pakken.

Leren luisteren, dat moet ik mijn leven lang, luisteren naar wat soms tussen de regels door wordt gezegd. En er blijven steeds weer valkuilen waar je in tuimelt. Maar toch: opkrabbel en moedig verder gaan. Leer het b.v. ook via een cursus van onze stichting die er juist op gericht is, om dat „luisteren” aan te leren. Want dan kun je ook proberen er achter te komen wat de werkelijke motivatie is die achter een vraag schuil gaat. Een vraag om hulp misschien, maar het zou ook wel eens kunnen zijn dat er achter die vraag een wereld van problemen schuil gaat, zoals in ons voorbeeld er een hele problematiek in de ouder-kindrelatie schuil kan gaan... Ze willen wellicht alleen maar uw steun om sterker te staan in hun argumenten tegenover de kinderen.

Daarom nogmaals: geef nooit „zomaar” raad. Het kan dan lijken of je er gauw vanaf bent, terwijl de andere weg van het samen met de hulpvrager er uit zien te komen veel meer tijd lijkt te kosten. Maar het eind van die weg leert dan dat juist het omgekeerde het geval is. Bovendien als je het terechte verwijt krijgt van een verkeerde raad te hebben gegeven kost het rechtbreien daarvan heel wat meer tijd, als ze tenminste nog met U van doen willen hebben. Daarom nogmaals: probeer steeds weer achter de werkelijke vraag, de echte beweegreden achter het „binnenkomertje” te komen. We noemen dat dan: de vraag achter de vraag. Ik mag U daar misschien nog een voorbeeld van geven: ik denk nu aan een man die bij me kwam omdat hij last van zijn maag had. Op mijn vraag hoe dat gekomen was kwam er een heel verhaal over een dreigend ontslag met alle gevolgen van dien. Dat was de oorzaak van zijn maagpijn, dat was zijn eigenlijke probleem. Daar hebben we over gepraat en dat gesprek deed meer goed

Redactie

Ir. A. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E. R. Postma

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen,
tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring:

M. J. F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist,
tel. 03404-61525

den welke maagpoeder ook.

Ik wou ons voorbeeld nu verder maar laten voor wat het is. Het: geef nooit raad is eigenlijk een algemeen principe waarbij U met allerlei concrete vragen steeds weer te rade kunt gaan.

De voorzitter heeft U in zijn inleiding een aantal maatschappelijke ontwikkelingen geschetst waardoor het werk van de „hulpverlening thuis” sterk is beïnvloed. Op één aspect van deze ontwikkelingen dat mij nog al ter harte gaat en dat mij met zorg vervult, wil ik nog even wat verder uitweiden, want het gaat zeker ook niet aan ons voorbij. Ik bedoel het bijna uit het gezicht verdwijnen van wat we de caritas noemen, van de barmhartigheid, zoals ik dat vertaal. Sinds ons door de overheid geleerd is dat we overal „recht” op hebben (ook de mensenrechten zijn immers uitvoerig onder woorden gebracht) welnu, sindsdien dreigen we te gaan vergeten wat caritas eigenlijk is, n.l. net dat beetje extra wat zorg tot caritas maakt. Ik denk in dat verband vaak aan het snijden-de woord van de Here Jezus als Hij tegen zijn discipelen praat over de gerechtigheid in het doen en laten van de Farizeeën. Dan zegt Hij: Als jullie gerechtigheid niet overvloediger is dan die van hen, nou, dan is het niet best. Dat nu is wat ik met dat extra, dat meerdere bedoel. Niet alleen wat recht is, waar we „recht” op (menen te) hebben, want dan doen we precies als de Farizeeën, we leven volgens de wet en de profeten, maar dan hebben we niets begrepen van wat barmhartigheid eigenlijk is. En zegt Jezus er dan nog bovenop: „zij hebben hun loon reeds”. Maar ook dat is snijdend, want Hij bedoelt ermee: Zij hebben hun loon nú al: ze zitten vooraan in de synagoge en op vergaderingen hebben ze het hoogste woord. Ze worden op straat beleefd ge-

groet door het gemene volk en ga zo maar door. Maar meer dan dat loon krijgen ze dan ook niet. En het loon van hen wier gerechtigheid wel overvloediger is, wier barmhartigheid meer is dan van de Farizeeën, zal **eindeloos** zijn.

Het precies weten wat in de CAO staat, het precies weten wat wel en wat niet je taak is of daartoe behoort en vooral het zeker niet meer doen dan datgene waarvoor je „ingehuurd” bent, waarvoor je betaald wordt, is voor mij één van de meest afschuwelijke ontwikkelingen in onze huidige maatschappij. Caritas zoals ik meen het begrepen te hebben, is net dat kleine beetje extra, dat vriendelijke woord, dat grapje soms, soms het rechtleggen van een kussen of wat water in de mond geven. Het is soms: net wat langer blijven dan in de CAO staat (en dan merk je vaak dat je een andere keer ineens veel vroeger weg kunt), het is het bloemetje, het zout in de pap, het is de jus van het leven, van Christelijk leven. Zo zijn we onderweg naar „het leven” waar we mee begonnen zijn.

Dat is barmhartigheid, zoals de barmhartige samaritaan het ons leert, het is hulp geven zonder aanzien des persoons.

Ik wil het U heel concreet stellen, wellicht als theorie, maar het kan zo of anders en eender, wel degelijk gebeuren. Een meisje komt bij U om hulp vragen, financiële hulp, omdat ze een abortus die ze heeft laten uitvoeren, niet kan betalen. U bent daar (natuurlijk?) verschrikkelijk op tegen; dan zult U toch moeten beginnen met te helpen. Echt helpen. De rest komt later wel. Hoewel, ik denk dat zo'n meisje al genoeg ellende heeft. U moet in elk geval beginnen met helpen, ook al zou U allerlei mooie theorieën hebben waarmee U zou kunnen zeggen dat wie z'n billen brandt maar op de blaren moet zitten of iets van dezelfde strekking maar meer gezegd in de tale Kanaäns. Dat is onbijbels, dat is gerechtigheid zoals die van de Farizeeën of zoals die van de vrienden van Job die het ook allemaal zo goed wisten en die ook de theorie huldigden van: boontje komt om zijn loontje. Hoe heeft Job daar onder geleden! Wat waren dat een slechte ziekentroosters.

En toch... De Here Jezus spreekt zo niet. Integendeel, Hij voegt er nog aan toe niet te oordelen en: wie van U zonder zonde is, die mag de eerste steen smijten, of met modder, drek en achterklap gooien.

(vervolg op pag. 286 - 1e kol.)

ZENDING

Een onvergetelijk ogenblik (2)

Intermezzo III ...

Toen in september 1985 de Synode Middenland, de synode van de zwarte Gereformeerde Kerken in Zuid-Afrika in de provincies Transvaal, Natal, Vrystaat en Kaapland, met uitzondering van Noord-Transvaal waar de Venda-kerken haar eigen synode hebben, in Hammanskraal samenkwam, stonden twee belangrijke zaken op het programma, waar onze kwaZulu-zending ten zeerste bij betrokken was: Eerst de zaak van de Correspondentie tussen de Nederlands Gereformeerde Kerken en de zwarte Gereformeerde Kerken en daarnaast de zaak van de theologische opleiding in kwaZulu. Aan de laatste was min of meer verbonden het rapport van de Synode-deputaten die het examen van Miya en de drie 'Kamper'-broeders hadden bijgewoond op de Classis iTheku. Dat rapport luidde gunstig. Het werd ook zonder slag of stoot door de Synode geaccepteerd; zodat de laatste stap op de lange weg van artikel 8 gezet kon worden: Het proponeren van de vier broeders, met een laatste onderzoek naar zuiverheid in de leer door een volgende Classis-vergadering.

Dat verliep allemaal voorspoedig. Zodat in april 1986 de laatste hindernissen waren overwonnen. En de finale in zicht kwam.

Finale ...

De vijftien Gemeente-kernen in het Nqutu-district, door het zendingswerk van Haarlem-Den Haag, Leerdam en Bunschoten-Spakenburg ontstaan, werken nauw samen. Zo is er een gemeenschappelijke Kerkeraad. Gedeeltelijk uit de nood-aan-mannen geboren. Maar nu de eerste zwarte predikant-uit-eigen-kweek in aantocht was, moest er voor zijn beroeping en bevestiging een deel-kerkeraad gevormd worden. Die heeft twee maal vergaderd. Bestaande uit de ambtsdragers van de 'Haagse' Gemeenten: Eén maal om Miya te beroepen. De tweede maal om zijn beroepsaanvaarding en zijn bevestiging en intrede te bespreken. Toch wel een mooie ontwikkeling. Omdat daaruit blijkt hoe de zwarte Gemeenten zelf ook betrokken zijn bij hun voorgangers. Zoals naar voren kwam in het besluit van de eerste wijkkerkeraad dat er speciaal voor de salariëring van Miya en eventueel volgende broeders, een extra maandelijks bijdrage van de leden gevraagd zal worden.

Zo werd uiteindelijk de bevestiging en intrede van Miya, als predikant voor de twee zuidelijkste Gemeenten in Nqutu, eQhudeneni en eMabhuqwini, vastgesteld op zaterdag 26 juli 1986. Hij gaat die gemeenten gebruiken als uitvalspoort naar een nog vrijwel braakliggend gebied, ten zuiden van Nqutu, in Nkandla en Kranskop. Vandaar dat het voor juist die twee Gemeenten uiteindelijk niet zo leuk verliep: De bus die we voor hen gehuurd hadden en waarvoor ze zelf een deel van de onkosten zouden dragen kwam niet opdagen; ze hebben uren staan wachten; vergeefs. Terwijl wij, op eNondweni, 75 km vèr, (langs slecht begaanbare wegen) eerst hebben gewacht tot een uur na de officiële aanvangstijd, maar tenslotte zijn begonnen, met een dienst die uiteraard minder goed bijgewoond door de afwezigheid van de zeker 100 zuiderlingen, toch een erg feestelijk karakter had. Er is wat aan de liturgie veranderd om toch nog de zuiderlingen zo lang mogelijk kans te geven te arriveren. Maar centraal in het geheel stond het magistrale Jesaja 6: Het roepingsvisioen van Jesaja. Als bevestiger was het mijn voorrecht hierbij speciaal de aandacht te vestigen op de heiligheid en de heerlijkheid (aarde-vullend) van de HERE Die tot de dienst roept.

Dominee Miya heeft, als eerste zwarte Gereformeerde predikant in het Nqutu-district, de gelovigen bepaald bij het voorrecht dat de geroepene heeft, om n.l. dienst te mogen verlenen door het Woord van de HERE op Diens bevel te verkondigen, wijd en zijd.

Een Zulu-kerkdienst zonder zang is ondenkbaar. En gezongen werd er. Psalmen, uit onze eigen bundel, waaraan ook Ds Miya heeft meegewerkt (!). Ook liederen, die we, naast de 76 Psalmen, opgenomen hebben na een vrij sterke keuring. Bij gelegenheden als deze krijg je gemeente-zang die zo lekker heen-en-weer-golft omdat allen 'in de stemming' raken.

En wat was nu het meest grootse moment in deze finale? Voor Miya-zelf ongetwijfeld de bevestiging; met de daaraan verbonden handoplegging door Ds Busstra en ondergetekende (Ds Keesenberg kon door zijn ernstige ziekte niet aanwezig zijn, helaas). Maar voor mij was het moment: Toen Miya na zijn intrede-preek en dankgebed, na een korte serie toespraakjes, de Gemeente de zegen, de priestervijke zegen uit Numeri 6: 24-26, oplegde. Want het is wat, als na ruim 20 jaren zendingswerk een man uit het eigen volk naar voren mag en kan komen, die door de HERE geroepen is om uit te gaan en onder zijn volksgenoten het Evangelie van kruis en vergeving te verkondigen. Het is wat als de Here Jezus zo de tweede fase in het zendingswerk als het ware inluidt met een man die zó veel gaven heeft, dat hij, in afhankelijkheid van zijn Zender dit praeludium, de intermezzi en de finale opnieuw in uitvoering kan nemen!

W. L. Kurpershoek

Sancties

Morele verontwaardiging is een veredelde vorm van afgunst.

Em. Wertheimer

Vraag vandaag aan een tiener wat 'sancties' betekent. Hij zal u direct een verhaal ophangen over de onmenselijke regering van de republiek van Zuid-Afrika. Die regering huldigt namelijk een apartheidspolitiek, en discrimineert zwarte mensen. Derhalve moet die regering door middel van sancties gedwongen worden, haar politiek te wijzigen. En wat zulk een tiener oplepelt is de mening van de meerderheid der lezende mensheid.

Er is dus enige moed toe nodig, om voor Zuid-Afrika (hierna: Z.A.) te pleiten. We deden dat al in 1979 door een drietal artikelen, die bol stonden van feiten en recente cijfers; artikelen die probeerden aan te tonen, dat Z.A. allerm minst in aanmerking komt voor straffen van andersdenkenden. Deze artikelen riepen in ons land vrijwel geen reacties op, en schenen alleen in Z.A. te worden gelezen. Maar vandaag is de atmosfeer zo geladen, dat een pleidooi voor het christelijk broedervolk in Z.A. haast gevaarlijk lijkt. Toch willen we een nederige poging doen, enig tegengas te geven aan de algemene opinie.

—☆—

Het woord sanctie schijnt wel geschapen te zijn voor Z.A., het wordt althans zelden in ander verband gebruikt. Het woord bevat, zoals uw woordenboek aangeeft, allereerst een positieve lading. Wanneer u aan een regeling of besluit uw sanctie verleent - bijvoorbeeld aan een voorgenomen huwelijk of een besluit tot verhuizen - dan keurt u deze zaak goed. U moet daar natuurlijk wel bevoegd toe zijn, want die bevoegdheid zit in het woord sanctie opgesloten.

Pas in tweede instantie heeft het woord sanctie een negatieve inhoud. Dan betekent het een dwangmaatregel, om een zekere rechtsorde te doen naleven; bijzonder om volkenrechtelijke verplichtingen te doen nakomen. Waarbij de hanteerders van die dwangmaatregel evenzeer daartoe bevoegd moeten zijn, willen ze zich niet aan willekeur of knevelarij schuldig maken!

Om Z.A. onder wereldomvattende sancties te plaatsen (dat is hier: de investeringen in en de handel met Z.A. stil te zetten tot beterschap blijkt) moet die wereld dus wel bevoegd zijn. Soms sprak men zelfs van „wereldwijde strafmaatregelen” *) en dat gaat nog verder: immers

*) NRC-Hbl. 12-8-1986.

DOOR D. W. L. MILO DALMALLY

geen dwang tot het goede, maar straffen van het kwaad. Des te meer klemt de vraag: is heel de wereld bevoegd Z.A. te straffen, dan wel te dwingen? Bestaat er inderdaad een volkenrechtelijke overeenkomst, die men Z.A. kan opleggen, en waaraan Z.A. zich beloofde te zullen houden? Voor zover ons bekend: geen enkele.

We kunnen onder elkaar wel spreken over de rechten van de mens - zoals de mens die zelf, buiten de Grote Wetgever om, heeft opgesteld. Maar daarmee kunnen we niet de wetgeving van Z.A. terzijde stellen. Die wetgeving, inzake de apartheid bijvoorbeeld, is ouder dan de intussen opgestelde „rechten van de mens”; en die wetgeving bevat tevens de wil tot geleidelijke opheffing der apartheid, te gelegener tijd.

Wat volkeren buiten Z.A. en zonder Z.A. met elkaar eens worden, mogen ze niet, alleen op grond van hun meerderheid, onder dwang aan Z.A. opleggen. Niemand is bevoegd de Z.A. problemen op te lossen, dan de Z.A. regering alleen. Al het overige is onbehoorlijke inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van een bevriende staat. En zulk een onbehoorlijke inmenging kan van een bevriende staat een vijand maken.

—☆—

Wanneer de „hele wereld” (waartoe vooralsnog Amerika en het Verenigd Koninkrijk niet behoren) de duimschroeven zou aandraaien, en Z.A. langzamerhand buiten elk commercieel, cultureel (misschien ook wetenschappelijk) verkeer sluiten, zou zulk een sanctie, hoe onwettig ook, gevolgen hebben. Gevolgen naar weerskanten natuurlijk.

Het toerisme bijvoorbeeld, een belangrijke bron van Z.A. inkomen. Men zou er Z.A. mee

treffen - ook zichzelf een der mooiste vakantie landen benemen. En Z.A. zou waarschijnlijk geen gelden voor buitenlandse reizen aan zijn inwoners toestaan; ook dat zullen de andere landen merken.

De buitenlandse investeringen zijn al vrijwel geheel beëindigd. Z.A. moet voor zijn financieringen andere mogelijkheden zoeken, en er komen geen renten en dividenden uit Z.A. meer naar ons toe.

Er worden geen materialen of grondstoffen meer aan Z.A. geleverd. Dat is lastig voor Z.A., want men moet geheel op eigen grondstoffen overschakelen. Daaraan is Z.A. echter buitengewoon rijk en de sanctie landen duperen zichzelf in hun export, terdege voelbaar.

Er worden geen goederen uit Z.A. meer afgenomen? Geen fruit, geen groenten, geen wijn? Dat is jammer voor onze gezinnen, want het Z.A. aandeel in onze vitamines en „gebottelde sonskijn” is aanzienlijk. En we laten Z.A. met haar goud zitten? Jammer, want goud is een onmisbare peiler in het internationale geldverkeer; buiten Z.A. kunnen we het eigenlijk alleen van Rusland betrekken. En wat moeten we aan wanneer Z.A. ons niet langer diamant, uranium, platina, nikkel, koper, steenkool, antimoon, vanadium, asbest, ijzererts, vloeispaat, chroom, mangaan en kalksteen zou leveren? De zeldzaamste en meest gewenste mineralen liggen toevallig in Z.A. Er is, bijzonder in ons land, aangedrongen op een olieboycot? Negentig procent van de oliestroom naar de sanctiewensende landen vaart op enkele zeemijlen langs Kaapstad!

Er hebben 9 Afrikaanse landen zitting in het Gemenebest, dat in meerderheid sancties eiste. Van die negen zijn alleen Tanzania en Angola niet afhankelijk van Z.A. De andere zeven, waaronder Zambia en Zimbabwe, beraden zich nu op de gevolgen van hun grote monden. Want Z.A. heeft, bij wijze van proef, de doorvoer van deze beide landen tijdelijk aan maatregelen onderworpen: ze blijken machteloos te zijn zonder de havens van Z.A. Trouwens heel Afrika ten zuiden van de evenaar heeft de havens van Z.A. nodig, en heeft Z.A. als leverancier broodnodig. Ongeveer een miljoen zwarten komt van elders naar Z.A. om een goede boterham te verdienen voor hun gezinnen; wanneer Z.A. tengevolge van sancties werk zou moeten stil leggen, zullen vermoedelijk die buitenlandse zwarten het eerst

naar huis worden gestuurd, en niemand die ze opvangt.

In een recent krantenartikel **) werd „de economische realiteit van Zuidelijk Afrika” getekend (bedoeld: Z.A. met de omringende zwarte landen); dit artikel toonde duidelijk aan dat het gewenste boycot op hoofden zal neerkomen, waarvoor het niet bedoeld was. Ook werd aangegeven de enorme rol, welke Z.A. in het continent Afrika speelt. Tanzania heeft havens, maar ligt kwetsbaar aan rebellenroutes. Angola heeft havens, maar geen toevoerwegen. Samen kunnen ze de Z.A. havens nooit vervangen. Botswana en Mozambique zijn voor hun in- en uitvoer volkomen afhankelijk van Z.A. Over het ingeklemde Lesotho spreken we niet eens: ongeveer de helft van de beroepsbevolking werkt in Z.A.

—☆—

De regering van Z.A. streeft allerm minst naar hegemonie, en heeft haar wil tot samenwerking met minder gunstig beoordeelde landen keer op keer bewezen. Maar ze heeft haar handen vol met de binnenlandse problemen, die in hoge mate door het buitenland zijn opgevoerd. De eisen van die sanctievoerende landen, om b.v. de gewelddadige rebellie vrij spel te laten, (Mandela kon al lang vrij zijn geweest, mits hij een geweldloos optreden zou willen beloven!) zijn onaanvaardbaar voor een land, dat nog zelfrespect kent. President Botha zei het duidelijk: „als heel de wereld zich tegen ons keert, zullen wij het met Gods hulp zelf wel klaren. Maar we zijn geen natie van weekdieren”.

Als iedereen, „heel de wereld”, op sancties aandringt, moeten we ons trouwens afvragen, of we in het goede schuitje zitten. Meestal heeft de meerderheid geen gelijk. En de wereldopinie is waarschijnlijk de opinie van de media, beter gezegd: van de duistere machten achter de media. In elk geval is het treffen van sancties willekeurig, wijl zonder bevoegdheid.

Dat zal een christen aanspreken. Daar komt nog bij dat de grondregel van het recht, nationaal zowel als internationaal, altijd geweest is: audi et alteram partem, hoor ook de andere partij. Het is de vraag, of het recht van wederhoor wel ooit aan Z.A. is geschonken. Ondanks het negende gebod. ***)

**) NRC-Hbl. 19-8-1986.

***) wie wederhoor wil toepassen leze het blad „Zuidafrikaanse Koeier”, gratis verkrijgbaar bij de Z.A. Ambassade te Den Haag.

(vervolg van pag. 284)

Hulp aan huis

Maar genoeg hierover, het is nu eenmaal een beetje een stokpaardje van me. Het: oordeelt niet, een van de refreinen in de Evangelie-verhalen is ook voor uw werk als diaken essentieel.

Een praktisch punt waardoor de hulpverlening thuis sterk is beïnvloed in onze huidige maatschappij is de geweldig toegenomen migratie. Vroeger woonden ouders en kinderen meestal dicht bij elkaar in de buurt. In het dorp waar ik geboren ben woonde destijds 90% van mijn ooms en tantes, mijn grootouders woonden er evenals mijn neven en nichten. Je zag elkaar op school, 's zondags in de kerk, op de jeugdverenigingen en op elke verjaardag. Je kende ze allemaal en was er eens iemand ziek dan wist iedereen het en de hulp werd onderling geregeld. Nu wonen de neven en nichten van mijn kinderen in vrijwel alle provincies van ons land. De familie-band zegt hun veel minder dan ons. Daardoor is het evenwel gewoon feitelijk onmogelijk om praktische hulp bij bijvoorbeeld ziekte te geven. Daarom zijn er zoals ik in het begin al zei, vaak heel plausibele redenen waarom kinderen minder voor hun ouders kunnen doen of broers en zusters elkaar kunnen helpen en bijstaan. Daardoor moet voor hulp aan huis vaker een beroep op derden (bijvoorbeeld de gemeente, de diakenen e.d.) gedaan worden dan vroeger. Daarbij komt ook nog dat door onze moderne manier van huizenbouw hulp binnen eigen familie bemoeilijkt wordt. Op een flat kun je Oma of Opa nu eenmaal moeilijk in huis nemen of een ander ziek familielid of iemand die gehandicapt is... Die moeten dan dus in een geëigend tehuis geplaatst worden. Ik heb het idee dat deze situatie in de ons omringende landen niet zo sterk is. Daar is het ook veel meer gewoonte dat vrouwen buiten de deur werken en dan kan Oma mooi op de kinderen passen. Toch is door al dit soort ontwikkelingen de hulp van ouder naar kind en omgekeerd van de kinderen naar de ouders eenvoudig anders geworden. Hulp thuis door familie is veel moeilijker te realiseren en dan wordt een beroep op de professionele hulpverleners gedaan. En zeker is hier een taak voor de diakenen. Ik denk dan zeker in de preventieve sfeer.

(wordt vervolgd)

Boekbespreking

Gevouwen handen, open ogen

door ds P. Groenenberg,
uitg. Oosterbaan & Le
Cointre, Goes.

171 blz., prijs ing. f 19,90,
geb. f 23,90.

'Here, leer ons bidden', we kunnen het de discipelen telkens opnieuw nazeggen (Luc. 11 : 1). Zij waren in de leer bij Hem, drie jaar lang. Wij niet minder, zij het dan door Zijn Woord en Geest, en gedurende ons hele leven.

Bij dat 'leren' wil bovengenoemd boek hulp bieden. De auteur - vrijg. gereformeerd predikant te Amersfoort - gaf het een meditatief karakter; hij bespreekt daartoe 'een aantal bijbelgedeelten uit het Nieuwe Testament, waarin direkt of indirect gezegd wordt, dat we moeten bidden om bepaalde dingen en voor bepaalde zaken en mensen'. De omvang van het boek bracht met zich, dat hij een keus moest maken en zich beperkte tot een 13-tal Schriftgedeelten. Aan de orde komen o.a. onderwerpen als leven in angst, gebedsgenezing, afdwalende kinderen, toekomstverwachting, ambtsdienst.

Vrijwel elk hoofdstuk begint met een paragraaf 'aktualiteit', waarin we direkt bij een probleem van deze tijd betrokken worden, soms wel op een ietwat geforceerde manier; daarna volgt onderwijs-uit-de-Schriften. De klemtoon valt in het boek meer op het onderwijzen dan op het meditatieve. Vanuit de per hoofdstuk gekozen Schriftgedeelten gaat de schrijver zijn weg door de Schrift. Uit het register van bijbelplaatsen (omvang 4 bladzijden!) blijkt wel hoe hij oog heeft voor de Openbaring-als-geheel. Daardoor tracht hij het specifieke van afzonderlijke teksten te doen uitkomen. Zo legt hij bijv. bij Lucas 18 : 1-8 (de gelijkenis van de onrechtvaardige rechter) verband met het gebed om de wederkomst van onze Heer (2 Petr. 3) en bij 1 Joh. 5 : 16 wijst hij op talloze plaatsen, waar over het werk van de Heilige Geest en het weerstaan daarvan sprake is. Op die manier tracht hij bij de eerbied die het gebed vergt (gevouwen handen) de ogen te openen om uit de Schriften te leren wat en waarom we bidden mogen en ook moeten. Dat laatste krijgt wel een zeer sterk accent.

Graag zou ik het hierbij laten, maar dat zou wel een onvollledige bespreking zijn. Niet zonder schroom ga ik verder, omdat zo gemakkelijk een mis-

verstaan van elkaar ontstaat, zeker als een aantal kritische opmerkingen volgt.

Het lijkt me namelijk (en dat als eerste) dat onze broederschrijver (onbewust?) vanuit een schema (dogma) de Schriften leest en daarmee zijn lezers aan boord komt. Wat te zeggen, bijvoorbeeld van de volgende periccoop:

— Eerst stellen we de vraag of bidden wel zin heeft. God weet toch alles? Hij laat zich toch niet verbidden? God verhoort wel, maar nooit zo, dat die verhoring in strijd komt met wat Hij reeds vóór de grondlegging van de wereld heeft besloten (blz. 8).

Uitspraken als deze komen we herhaaldelijk tegen. Maar heeft hij dan niet gelezen van Abraham (Gen. 18) of Hiskia (Jes. 38) en van onze Heer Jezus Christus (Matth. 26 : 39), die écht door hun bidden een beroep op de HERE deden om verandering te brengen in wat Hij besloten had? En van Ezra, die tot het volk zegt, dat de HERE zich heeft laten verbidden (8 : 23). Zo staat de Bijbel vol geboden, die de HERE hoorde en waarop Hij afzag van wat Hij van plan was; zie ook Joël 2 : 14 en Ps. 145 : 19. De bidders waren zich alle wel bewust van hun afhankelijkheid en smeekten om ontferming. Maar ze durfden dat toch, pleitend op Gods beloften en ze eerden Hem om Zijn genade te willen horen op hun hulpgeroep.

Dat soort onderwijs ontvangt in het boek nauwelijks aandacht. Wel tref je (en dat als tweede opmerking) een aantal andersoortige, (te) forse uitspraken. Enkele daarvan:

- door het gebed komen de nieuwe hemelen en de nieuwe aarde, 2 Petr. 3 : 13) blz. 12);
- (het gebed van) de gemeente (...) heeft ook een taak om de komst van de Heiland op de wolken van de hemel te doen aanbreken (blz. 72);
- dat Hij er ook belang bij heeft, dat de dag van zijn komst aanbreekt (blz. 90);
- de Here wacht op dat gebed (om zijn wederkomst); wanneer wij daarin laks zijn, kan Hij niet verder en vertragen we de dag van de wederkomst (blz. 98);
- die voltooiing komt. Mede door ons. Laten we bidden en werken (blz. 167).

Soms vraag je je onder het lezen af (en dit als derde punt): is dat wel zo? Spreekt de Schrift bijv. in 1 Tim. 2 : 1, 2a (ook) over het bidden om **bekering**

van overheidspersonen (blz. 62)? En zouden we, naar 1 Joh. 5 : 16 wel mogen bidden om bekering van afgedwalde kinderen, maar de ouders 'mogen echter niet bidden of de Here de zonden van hun kinderen wil vergeven. Dan vraag je iets aan de Here wat Hij niet kan en mag doen. Dan doe je iets waarvan Johannes zegt: dat kan en mag je niet doen' (blz. 54). Is bekering zonder zondevergeving wel mogelijk? En mogen we die twee wel tegenover elkaar zetten?

Wat nu als algemene conclusie te geven? Ondanks veel goeds, dat het boek geeft, blijft er een te grote reserve bij me om te zeggen: neem het ter hand. Er is m.i. veel lektuur, die beter is. Ik noem nu zomaar enkele werken: dr J. G. Woelderink „Uit de praktijk der Godzaligheid” (hoofdstuk VI) en A. Janse „Van de rechtvaardigen” (hoofdstuk V). Voorts diens brochure „Jonge mensen aangesproken over bidden en bijbellezen” (uitg. Gereformeerd Schoolblad).

M. de Jonge, Voorburg

Kerknieuws

Drs D. A. Westerkamp

Het tijdelijk adres van drs D. A. Westerkamp is: Dr Guepinlaan 23, 4032 NH Ommeren, tel. 03443-2079.

Radio-kerkdienst

Op zondag 21 september a.s. zal D.V. de middagkerkdienst van de Nederlands Gereformeerde Kerk van Loosdrecht worden uitgezonden via radio 5.

Aanvang 5 uur namiddag.

Voorganger: Ds W. Janse.

De gedrukte preek is verkrijgbaar bij het prekenbureau van de Ned. Geref. Kerken, te bestellen per briefkaart met f 1,50 aan postzegels bijgeplakt of per giro door storting van f 1,50 op nummer 60600 van de IKON Hilversum.

Bandjes met opname van de dienst zijn verkrijgbaar tegen kostprijs bij de stichting De Brug te Dronten, Lancasterdreef 148, 8251 TD. Tel. 03210-3673.

Uit breder kring

BMZG ontmoetingsdag

Op zaterdag 15 november a.s. organiseert de BMZG een ont-

moetingsdag in de RBS, Krakelingweg 10 te Zeist, tel. 03404-13741.

Thema: Dienst aan de gehele mens.

Aanvang: 10.00 uur (v.a. 9.30 u. koffie).

Sluiting: plm. 16.00 uur.

Spreekers: Henk en Gerrie IJmker; Ben en Coby van Wijhe; Maarten van den Dool; Ad en Josien Los.

Voorstellen en uitzenden nieuwe werkers: Harm en Marja Kool-de Rie en Gerard en Anneke Verbeek.

Voorstellen nieuwe kandidaten. Er is een programma voor kinderen v.a. 4 jaar.

Boekentafel aanwezig.

Wilt u uw eigen lunchpakket meebrengen? Wij zorgen voor koffie, thee en soep.

Voor meer informatie kunt u ons bellen (03404-13741).

Reizigers met openbaar vervoer per bus v.a. Utrecht CS (lijn 81, 54, 53 of 42) (10 min. lopen) naar busstation Zeist. Vanaf Amersfoort lijn 52 en 55 (uitstappen halte Geroplein). Wilt u afgehaald worden? Bel dan een dag van tevoren naar ons kantoor in Zeist.

Stichting Reformatorische Wijsbegeerte

De jubilerende beweging voor Reformatorische Wijsbegeerte presenteert: **Bewegingskongres over „idealen achter opvoeden”**. Het vierde kongres voor lezers van het blad „Beweging” en andere geïnteresseerden zal in het teken staan van het 50-jarig bestaan van de beweging voor Reformatorische Wijsbegeerte.

Onderwerp: Tot kort na de Tweede Wereldoorlog lag het accent van de opvoeding vaak op de overdracht van (dikwijls christelijke) normen en waarden. Onze stijl van opvoeden is sindsdien sterk gewijzigd. In de eerste plaats is er in de visies op het opvoeden een grotere pluriformiteit gekomen. Daarnaast valt er, ook in christelijke kring, een grotere waardering waar te nemen voor de ontplooiing van het karakteristieke, het eigene van het kind. Deze ontwikkeling kan zover gaan, dat elke poging om bepaalde waarden en normen aan het kind over te dragen als „normatief” en „moralistisch” van de hand gewezen worden.

Wie in de grote hoeveelheid opvattingen over opvoeding zelf positie wil kiezen; wie zijn of haar kind tegelijk wil helpen zich te ontplooiën en bepaalde normen en waarden hoog te houden, ontkomt er niet aan over vragen achter het opvoeden na te denken. Welke idealen stelt de opvoeder zich voor ogen? Waar komen die idealen vandaan? Komen ze uit de eigen (geloofs)overtuiging? Komen ze primair uit de heersende opvattingen van onze cultuur? Wat zijn idealen van onze cultuur? Wat kunnen christelijke opvoedingsidealen zijn?

Spreekers. Twee sprekers in de ochtendbijeenkomst:

Prof. dr J. W. van Hulst, em. hoogleraar in de pedagogiek: Inleiding.

Drs M. Valenkamp, theoretisch pedagoog en docent ethiek aan de VU: „Opvoeding en cultuur-idealen”.

Vier sprekers in de middag, waarvan er naar keuze één beluisterd kan worden:

Dr J. Stolk, universitair hoofd-docent aan de VU: over de opvoeding van het verstandelijk gehandicapte kind.

Drs W. de Haas, wetenschappelijk medewerker pedagogiek aan de VU: „verhalen vertellen: betovering of ontuchtering?”.

Dhr. P. D. Hofland, leraar pedagogiek en psychologie aan de PABO te Alkmaar: „de actualiteit van Kohnstamm”.

Dr G. de Lange, hoofd Pedagogisch Instituut te Rotterdam: „Opvoeden in het gezin”.

De dag wordt afgesloten door ex-staatssecretaris van Leyenhorst met een kort referaat over christelijke opvoeding en christelijke politiek.

Tijd: zaterdag 20 september om 9.30 uur tot 16.00 uur.

Plaats: Schouwburg Gooiland, Emmastraat 2, 1211 NG Hilversum.

Prijs: f 25,-, jongeren tot 25 jr. f 15,-. Alles inclusief lunch, themanummer van Beweging en reductiebon van de NS.

Informatie en aanmelding: Centrum voor Reformatorische Wijsbegeerte, Postbus 1149, 3600 BC Maarssen, tel. 03465-60945.

„Beweging” wordt uitgegeven door de Stichting voor Reformatorische Wijsbegeerte. Deze stelt zich ten doel het reformatisch wijsgerig denken te stimuleren en de resultaten daarvan te verbreiden. Op acht universiteiten en hogescholen heeft de stichting bijzonder hoogleraren in dienst. Verder organiseert zij konferenties, cursussen en studiekringen. Een Informatiebulletin met het programma

Administratie

Administratie-adres:

Postbus 84,
3956 ZS Leersum
Tel. 03434-54288
Gironummer 404945
t.n.v. Geref. Persver, Opbouw.

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie.
Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen.
Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs:

(bij vooruitbetaling)
f 50,— per jaar of f 26,50 per half jaar.
Voor studenten f 40,— per jaar.
Buitenland f 70,— per jaar of f 95,— per luchtpost.

Advertentieprijs:

45 ct per mm.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist.
Tel. 03404-22452.
Postbus 244, 3700 AE Zeist.

voor het seizoen 1986/1987 is op het Centrum verkrijgbaar (tel. 03465-60945 zie ook boven).

Verkenning 1986-1987

Het nieuwe seizoen is ook voor Verkenning gestart!
U weet het toch: een blad voor héél de jeugd van de Nederlands Gereformeerde Kerken.

U krijgt een jaargang vol afwisselende artikelen zoals:

- een christelijke kijk op... (een aantal vakken op school);
- spiritisme en occultisme;
- heeft de kerk nog toekomst?;
- relaties;
- interviews met jongeren;
- beroepskeuze;
- waarom ben je Nederlands Gereformeerd?

En natuurlijk zijn er weer de vaste rubrieken:

- een 'schets van de maand', een uitneembare schets, kant en klaar voor gebruik op de vereniging;
- 'Aktueel', een bijdetijds commentaar van Jan van Dam;
- Rayonnieuws, over activiteiten door het hele land verspreid;
- Informatie over nieuwe boeken;
- artikelen over onze plaats in kerk en samenleving.

Je ziet: voor elk wat wils!

Ben je nog geen lid? Geef je dan op als abonnee, voor f 22,50 bij:

Laura Strating-Janssens,

Westzanerdijk 136, 1507 AL Zaandam — Telefoon 075-351408.

ngj

STICHTING
NEDERLANDS
GEREFORMEERD
JEUGDWERK

Verkenning is een uitgave van de Stichting Ned. Geref. Jeugdwerk.

Redactie ontving

Drs E. A. de Boer, Loflied en hekel-dicht De geschiedenis van Calvijn's enige gedicht; Het Epinicion Christo cantatum van 1 januari 1541. 127 blz., f 24,75; uitg. AcaMedia, Haarlem.

Coda, tijdschrift voor pastoraat, Instituut voor interdisciplinair Pastoraat Breda. Hoofdred.: ds C. H. van Garderen. Adres: Hertog Hendriklaan 17, 4817 JV Breda.

J. Moes, Onderweg; Strafrechts of spelregels, een catechese over de decalog (14-18 jaar). 120 blz., f 14,95; uitg. Filippus, Arnhem.

Ds A. H. Algra, Pastorale Notities. 100 blz.; uitg. Kok, Kampen.

Gereformeerd Kerkboek, van de Geref. Kerken (vrijg.) in Nederland: 608 blz., f 45,50 (kanseluitgave); uitg. Vijlbrief, Haarlem.

Dr A. N. Hendriks, De profeet en de Naam; meditaties over het boek Jona. 84 blz., f 12,95; uitg. Vijlbrief, Haarlem.

Joh. Calvijn, De profeet Jesaja deel 2; Verklaring van de bijbel. 391 blz., f 77,50; uitg. De Groot-Goudriaan, Kampen.

Ds R. J. van de Hoef, . . . Hetgeen weldra geschieden moet; Flitsen en signalen van de eindtijd. 133 blz., f 17,50; uitg. Kok, Kampen.

Drs W. van 't Spijker, De Heilige Geest als Trooster; De Parakleet-teksten bij Johannes. 84 blz., f 12,50; uitg. De Groot-Goudriaan, Kampen.

Dr W. van 't Spijker, Gereformeerden en dopers; Gesprek onderweg.

125 blz., f 19,90; uitg. Kok, Kampen.

Ingrid Trobisch, Je moet alleen verder; Persoonlijke overwegingen bij rouw en verdriet. 94 blz., f 14,50; uitg. Kok, Kampen.

Joanne Klink, Het huis van licht; Bijbels levensboek voor kinderen; deel 3: Op weg naar het licht. 168 blz., f 29,90; uitg. Kok, Kampen.

*Psalm 4 : 3 berijmd
Ik kan gaan slapen zonder zorgen
want slapend kom ik bij U thuis
Bij U alleen ben ik geborgen
Gij doet mij rusten tot de morgen
en wonen in een veilig huis.*

Zo is, na een lange moedige strijd, mijn lieve zorgzame man en onze lieve capa

WILLEM HUIBERT LAGEWAARD
geboren 11 november 1954

naar zijn Hemelse Vader heengegaan.

Gerda Lagewaard-Blokhuis
Petra
Sander

11 september 1986
Yokohamadreef 150, 3564 XN Utrecht

De begrafenis heeft maandag 15 september j.l. plaatsgevonden op de begraafplaats „Daelwijk” te Utrecht.

*Dan ga ik op tot Gods altaren,
tot God mijn God, de bron van vreugd.*

Na een moedig, gelovig gedragen lijden, is in Christus ontslapen onze innig geliefde zoon, broer, zwager en oom

WIM LAGEWAARD

op de leeftijd van 31 jaar,

lieve echtgenoot en vader van Gerda Lagewaard-Blokhuis,
Petra en Sander.

Schiedam: D. A. Lagewaard
J. Lagewaard-Oosterman
Melissant: Cor en Margreet Zuidwijk-Lagewaard
Raamsdonkveer: Nico en Marja de Kruif-Lagewaard
Dordrecht: Ad en Jannie Kleingeld-Lagewaard
De Bilt: Wouter en Tonnie Hardeman-Lagewaard
Noordwijk: Sjaak Lagewaard
Schiedam: Geert en Truus Schuur-Lagewaard
Rotterdam: Hilde Lagewaard
Apeldoorn: Dick Lagewaard en
Hannah van Huet Lindeman
neven en nichten

Schiedam, 11 september 1986
van Esveldstraat 22a

*Zelfs al ga ik door een dal van diepe duisternis
ik vrees geen kwaad, want Gij zijt bij mij.*

Ps. 23 : 4

In dat vertrouwen ging van ons heen, onze lieve schoonzoon, zwager en oom,

WILLEM HUIBERT LAGEWAARD

op de leeftijd van 31 jaar.

Wapenveld: L. W. G. Blokhuis
P. A. Blokhuis-Eland
Schiedam: Jaap en Jeannet
Schiedam: Jolanda en Piet en kinderen
Hilversum: Leo en Petra
Schiedam: Fred en Paula
Wapenveld: Paul
Wapenveld: Nel en Werner
Wapenveld: Bert

Wapenveld, 11 september 1986

Na een langdurig ziekbed is in volle geloofszekerheid in de HERE ontslapen onze geliefde kleinzoon en neef

WIM LAGEWAARD

echtgenoot van Gerda Blokhuis; vader van Petra en Sander.

Psalm 62 : 6 onber.

opa en oma Eland
oom Jouke en tante Giely
oom Herman en tante Gerda
oom Leo en tante Els
neven en nichten

11-9-1986.

Ps. 121 onber.

Van ons is weggenomen onze lieve vriend

WIM LAGEWAARD

Dat de Here Gerda en de kinderen sterkte geeft om dit verlies te dragen.

Chris en Nel
Driebergen

Aan onze adverteerders

Indien U voor het plaatsen van een advertentie ons een zgn. „print” toezendt, zijn wij genooddacht om extra kosten in rekening te brengen voor het maken van een MAT LEESBAAR NEGATIEF. Mocht U ons direkt een MAT LEESBAAR NEGATIEF kunnen leveren dan is ons dat zeer welkom en worden er geen extra kosten in rekening gebracht. De drukker

Dringend gevraagd

ARTSEN

voor het Donald Fraser en Siloamhospital in Venda.

Venda ligt in het N.O. van Zuid-Afrika, heeft een subtropisch klimaat en een prachtig bergachtig landschap. Vóór overname door de Vendaregering waren dit zendingshospitalen. Elk hospitaal heeft meer dan 400 bedden plus klinieken verspreid in het district.

Geboden wordt: 1. zowel curatief werk op alle vakgebieden alsook preventief in de primary health care
2. goede, gratis huisvesting
3. beginsalaris van ong. R. 2500,— p.m. (1 R. = ong. f 1,—)
4. bepaalde voordelen bij 3- en 5-jarige contracten
5. last but not least: zeer zinvol en nuttig werk.

Vereist: 1. artsdiploma, verdere ervaring strekt tot aanbeveling, maar is niet vereist
2. positief christelijke instelling
3. samenwerking in teamverband.

FYSIOTHERAPEUT

In het Siloamhospitaal is plaats voor een fysiotherapeut.

Taak: revalidering en resocialisering van gehandicapten.
Goede en gratis huisvesting is aanwezig.
Salaris: het locale salaris wordt gesuppleerd.

Inlichtingen:

G. Wubs, Ged. Vaard 11, 9231 AS Surhuisterveen. Tel. 05124-1250.
E. Helms, Siloamhospitaal, priv. sak 2432 Louis Trichardt 0920 Zuid-Afrika.

Boeken, Periodieken
en Handelsdrukkerij

Drukkerij „Steenbergen”

Gevestigd sinds 1901

Postbus 244 — 3700 AE Zeist

Nooitgedacht 3 — 3701 AL Zeist — Tel. 03404-22452